

Celem **Lokalne Grupy Działania Żuławy i Mierzeja** jest zrównoważony rozwój Żuław delty Wisły i Mierzei Wiślanej.

Lokalna Grupa Działania Żuławy i Mierzeja w dążeniu do aktywizacji potencjału naszego regionu – władz samorządowych, przedsiębiorców mieszkańców, podniesienia standardu życia, rozwoju poprawy infrastruktury oraz zbudowania silnej pozycji Żuław i Mierzei Wiślanej, poprzez edukację, wzajemną pomoc, szeroki dostęp do informacji, promocję, pozyskiwanie środków zewnętrznych, buduje partnerstwo ponad podziałami przyjmując jako podstawę działania: uczciwość, wartości rodzinne, aktywność, szczerłość, tolerancję, wierność tradycji i otwartość.

Lokalna Grupa Działania Żuławy i Mierzeja została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym 17 października 2008 r. pod numerem KRS 0000313796.

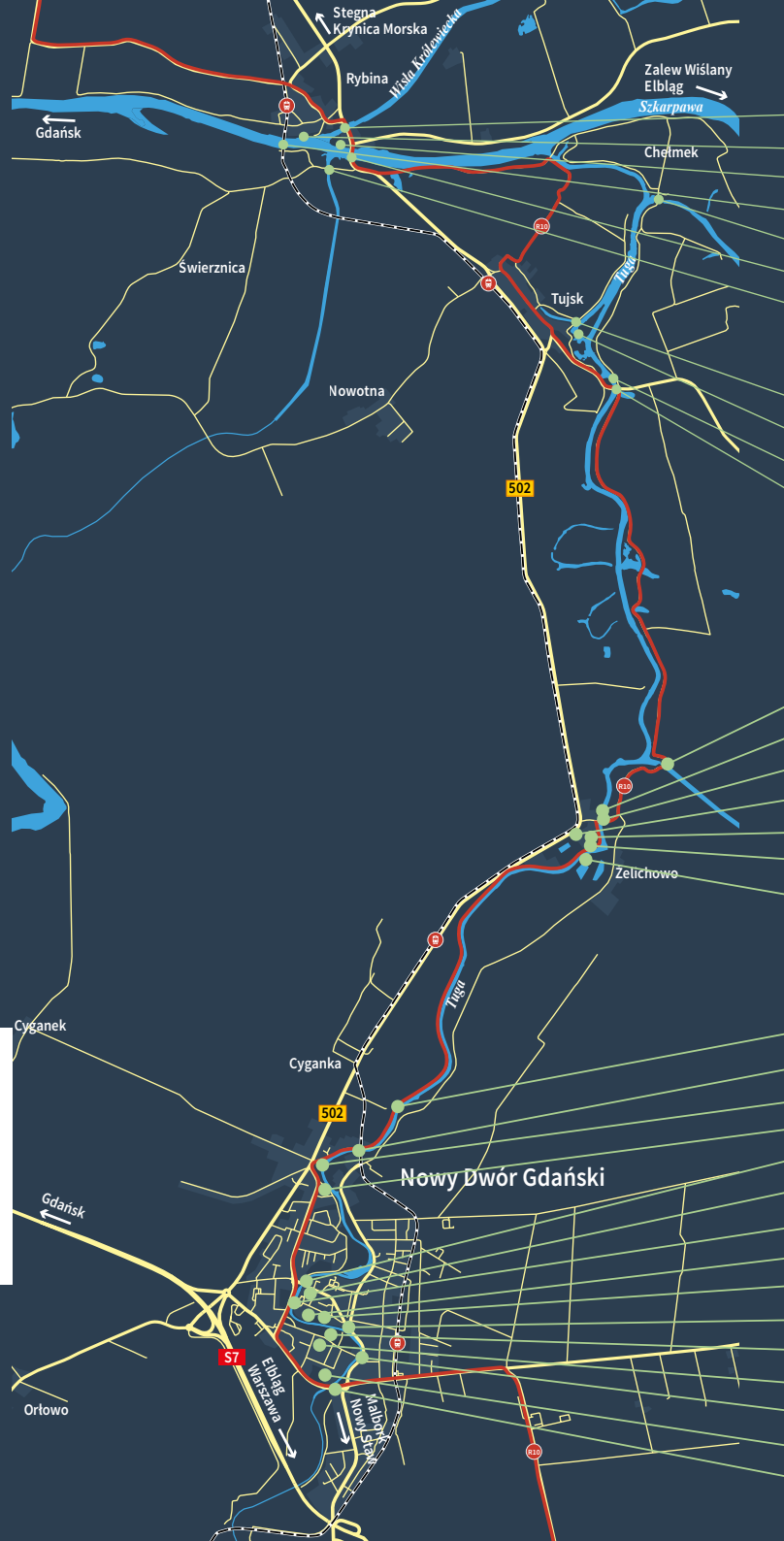
Lokalna Grupa Działania Żuławy i Mierzeja

ul. Sikorskiego 23, 82-100 Nowy Dwór Gdański
www.zulawyimierzeja.org.pl
e-mail: biuro@zulawyimierzeja.org.pl
kontakt: Grzegorz Gola tel. 509396900,
Karolina Ressel tel. 503943545

Operacja **Park kulturowy rzeki Tugi** – wydanie ulotki informacyjno-promocyjnej jest współfinansowana ze środków Samorządu Województwa Pomorskiego

zdjęcia: Jolanta Klupś, Stefan Olszak, Karolina Ressel, Piotr Salecki, Katarzyna Wróbel, Wojciech Zdunek

Tuga – szlak do Nowego Dworu Gdańskiego

zabytkowy most unoszony
przystań żeglarska
pomost żeglarski i kajakowy
zabytkowy kolejowy most obrotowy
zastawka (dawna Dolna Tuga)
zabytkowy most unoszony
stacja pomp odwadniających

zastawka Tujsk
pomost kajakowy (plan)
pomost żeglarski (plan)
zabytkowy most unoszony

⊖⊕ kolej wąskotorowa
⊖⊕ trasa rowerowa R10 (hanzeatycka)

zastawka (dawny Kanał Wiślano-Zalewowy)
pomost żeglarski (plan)
most kratownicowy
cerkiew greckokatolicka (kościół gotycki)
lapidarium (dawny cmentarz mennonitów)
dom podcieniowy
pomost kajakowy (plan)

dawny cmentarz mennonitów
most kolejowy
resztki dawnej śluzy (Kanał Wiślano-Zalewowy)
dom podcieniowy
zabytkowy most unoszony
zabytkowy budynek starostwa powiatowego
przystań żeglarska i kajakowa (plan)
budynek domu kultury
Żuławski Park Historyczny
kładka piesza
zabytkowy spichlerz (dawna wytwórnia machandla)
zabytkowy kościół neogotycki
kładka piesza
zabytkowa dawna wieża ciśnieniowa
most żelbetonowy

Tuga – szlak do Nowego Dworu Gdańskiego Park kulturowy rzeki Tugi

Tuga

Najstarsza nazwa rzeki Tuja pojawiająca się w 1247 roku jest prawdopodobnie pochodzenia pruskiego. Używana obecnie – Tuga pochodzi od skrzyżowania tej nazwy z niemiecką Tiede i pojawiła się pod koniec XIX wieku. W 1593 roku miasto Nowy Staw otrzymało przywilej wyłączności eksploatacji drogi wodnej Świętej i Tugi wraz z prawem do usuwania wszelkich przeszkód wodnych w postaci jazów, młynów i stałych mostów. Już wtedy transportowano wodą (a zimą – lodem) miejscowe produkty do Gdańska, Elbląga i Królewca. W roku 1865 rzekę uregulowano powyżej Nowego Dworu Gdańskiego, a w latach 1893–1896 pozostałe odcinki. W latach 1845–1920 dolny odcinek rzeki był częścią Kanału Wiślano-Zalewowego, który pełnił rolę transportową w zastępstwie zamulonej wówczas Szkarpawy. Na starych widokówkach często uwieczniano pękatokadłubowe lomy, z charakterystycznym bocznym mieczem, niezbędnym przy wypływananiu na Zalew Wiślany. Barki z płodami rolnymi i materiałami budowlanymi pływały po rzece jeszcze w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Rzeka w górnym biegu nazywana Świętą (długość 48,2 km, przepływ wody przy ujściu 1,1 m³/s). Dawniej, przy wysokich stanach wody w Wiśle, pełniła rolę jednego z jej koryt ujściowych.

Przeływa środkiem Żuław Wielkich, poprzez miasta Nowy Staw i Nowy Dwór Gdański. Dostępna dla kajaków na długości ponad 20 km, dla jednostek o zanurzeniu 1,5 m – do Nowego Dworu Gdańskiego. Z biegiem rzeki charakter jej zmienia się bardzo szybko. Na początku pod rezerwatem Las Mątowski podobna do wąskiego rowu, pod Nowym Stawem ma już kilkanaście metrów szerokości, a poniżej Nowego Dworu rozlewa się do kilkudziesięciu metrów, osiągając głębokość 2–5 m. Odcinek Tugi w Nowym Dworze Gdańskim i poniżej miasta, dzięki gęstemu przybrzeżnemu zadrzewieniu, zabytkom architektury i techniki spotykanym po drodze, należy do najładniejszych i najatrakcyjniejszych szlaków wodnych na Żuławach. Rzeka ma swoją legendę. Opowiada ona o księżniczce, która zanim rzuciła się w wody Zalewu Wiślana, uciekając przed swoim prześladowcą, wylewała wodę z dzbanka dając początek nadzwyczaj krętej rzece.

Cel utworzenia parku kulturowego rzeki Tugi to wykorzystanie unikatowych zasobów cywilizacji hydraulicznej delty Wisły – dziedzictwa kulturowego i naturalnego rzeki Tugi oraz węzła wodnego w Rybinie do stworzenia wysokokwalifikowanego produktu turystyki aktywnej – szybszego rozwoju ekonomicznego powiatu nowodworskiego.

Propozycja delimitacji obszaru parku kulturowego rzeki Tugi oraz wstępna inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego.

- koryto rzeki Tugi wraz z międzywalem (od mostu drogowego w ciągu ulicy Warszawskiej do ujścia);
- koryto rzeki Szkarpawy z międzywalem (od mostu kolejowego wąskotorowego do ujścia Tugi);
- koryto rzeki Wisły Królewieckiej (od rzeki Szkarpawy do mostu drogowego w ciągu drogi wojewódzkiej 502);
- torowisko kolejki wąskotorowej (od stacji kolejowej w Nowym Dworze Gdańskim do przystanku Rybina);
- obszar zwartej zabudowy wsi Tujsk;
- wybrane elementy zabudowy wsi Żelichowo, Stobiec, Rybina;
- wybrane obiekty zabudowy nadrzecznej Nowego Dworu Gdańskiego, w tym zabudowy zabytkowej (wieża ciśnień, kościół neogotycki, budynki: Żuławskiego Parku Historycznego, Żuławskiego Ośrodka Kultury, Starostwa Powiatowego w Nowym Dworze Gdańskim);
- wybrane obiekty budowlane związane z kolejką wąskotorową: budynek dworca i warsztatów, perony dworcowe w Nowym Dworze Gdańskim, przystanki: Cyganek, Tujsk, Rybina;
- wybrane obiekty położone blisko rzeki: domy podcieniowe

w Nowym Dworze Gdańskim i Żelichowie-Cyganku, relikty zagrod holenderskich w Żelichowie i Stobcu, cerkiew w Żelichowie-Cyganku, dawne cmentarze menonickie w Żelichowie-Cyganku;

- obiekty inżynierskie: przepusty w wałach rzecznych, relikty śluz: w Nowym Dworze Gdańskim i w Tujsku, mosty zabytkowe w Nowym Dworze Gdańskim, Tujsku i Rybinie (5 sztuk), relikty dawnych przepraw promowych w Żelichowie-Cyganku i Rybinie, mosty drogowe i kolejki wąskotorowej niezabytkowe i współczesne w Nowym Dworze Gdańskim, Tujsku, Żelichowie-Cyganku (3 sztuki).

Możliwe efekty utworzenia parku kulturowego rzeki Tugi.

- udostępnienie wysokiej jakości szlaku wodnego o długości przeszło 10 km dla turystyki wodnej;
- trwała ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego rzeki Tugi i obszaru położonego w bezpośredniej bliskości rzeki;
- rewitalizacja nadrzecznych miejscowości Żelichowa, Stobca, Tujska i Rybiny;
- lepsze zabezpieczenie przeciwpowodziowe polderów położonych wzdłuż rzeki.